

Рецензію
отримано 28.05.2026р
Голові разової
спеціалізованої
вченої ради
ДФ, 26, 133, 125
докт. філол. н.у. проф.
О.В. Бондареве

Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ26.133.125
в Київському столичному
університеті імені Бориса Грінченка
доктору філологічних наук,
професору кафедри української літератури,
компаративістики і грінченкознавства
факультету української філології,
культури і мистецтва
Олені БОНДАРЕВІЙ

Рецензія

КОСТАНДИ Ірини Олександрівни, доктора філологічних наук, доцента, професора кафедри китайської мови і перекладу Факультету східних мов Київського столичного університету імені Бориса Грінченка про дисертацію **Ільницької Марії Борисівни** «Художні експлікації культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній прозі другої половини ХХ ст.», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 «Філологія»

1. Актуальність дисертаційної роботи Ільницької М. Б. зумовлена потребою поглибленого осмислення механізмів конструювання культурних смислів у літературному дискурсі, а також виявленням способів реагування літератури на сучасні соціокультурні трансформації та виклики. В умовах українського суспільства, яке переживає процеси переосмислення, утвердження й захисту власної культурної ідентичності, аналіз означених явищ набуває не лише теоретико-методологічної, а й вагомий практичної значущості. Водночас аналіз художніх моделей репрезентації культурної ідентичності забезпечує розширення й удосконалення теоретико-методологічного інструментарію сучасного літературознавства, а також сприяє поглибленому осмисленню механізмів міжкультурної взаємодії та діалогічності в структурі художнього тексту. Зазначений напрям компаративних студій дотепер не став предметом цілісного й системного наукового осмислення.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Наукова новизна дисертації Ільницької М. Б. полягає в тому, що виявлено індивідуально-авторські особливості художньої репрезентації культурної ідентичності у творах Олени Звичайної, Оксани Драгоманової, Докії Гуменної, Софії Яблонської-Уден, Дженіс Кулик-Кіфер, Саньмао, Чжан Айлін, Юн Чжан та Максін Гонг Кінгстон; поглиблено осмислення художньої специфіки індивідуально-авторських моделей культурної ідентичності в контексті різних національних літератур; подальшого розвитку набули імагологічні студії, присвячені аналізу української та китайської епіки ХХ століття.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення результатів дисертації полягає в обґрунтуванні художньої моделі культурної ідентичності, а також у теоретико-літературному й компаративному осмисленні специфіки художньої репрезентації культурної ідентичності у творчості українських і китайських письменниць ХХ століття.

Практична значущість отриманих результатів дослідження визначається можливістю застосування його теоретичних положень і аналітичних узагальнень у навчально-освітньому процесі закладів вищої освіти. Матеріали дисертаційної роботи можуть бути використані під час викладання курсів із порівняльного літературознавства, теорії літератури, історії української літератури, а також дисциплін, присвячених китайській літературі та міжкультурним студіям. Результати дослідження можуть слугувати теоретико-методологічним підґрунтям для підготовки навчально-методичних видань, розроблення спеціальних курсів і освітніх програм, а також бути залученими у процесі написання кваліфікаційних робіт здобувачів різних рівнів вищої освіти.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Добір дослідницького матеріалу та визначення його обсягу мають належне наукове обґрунтування й повною мірою відповідають специфіці та завданням дослідження. Наукові положення, результати та висновки, представлені в дисертаційній праці Ільницької М. Б., характеризуються теоретичною виваженістю, емпіричною аргументованістю та належним рівнем достовірності. Вони базуються на використанні загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, таких як біографічний, психоаналітичний, компаративний і культурно-історичний. Загальні висновки

дисертаційного дослідження характеризуються логічністю, послідовністю та належним рівнем аргументованості. Вони комплексно відображають перебіг наукового пошуку, реалізацію поставлених дослідницьких завдань і результати проведеної роботи.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Загальний науковий рівень дисертаційної праці Ільницької М. Б. є високим і засвідчує ґрунтовну та всебічну обізнаність авторки з відповідною науковою проблематикою, належне володіння методологією наукового дослідження, а також теоретичну й практичну аргументованість висловлених положень і висновків. Дисертацію виконано відповідно до наукової теми кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства, кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка “Типологія ідентичностей у художньому і критичному дискурсах” (реєстраційний номер: 0117U005200), а також наукової теми кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства “Література як інтелектуальний код суспільних трансформацій в Україні (кінець XIX - початок XXI ст.)” (реєстраційний номер: 0125U003262).

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

У наукових публікаціях Ільницької М. Б. у повному обсязі висвітлено наукові результати дисертації відповідно до мети та поставлених завдань. Здобувачка має 16 наукових публікацій, із них вісім розміщено в наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України (шість – одноосібних, дві публікації у співавторстві), вісім апробаційних публікацій додатково відображають наукові результати дослідження. Основні положення, результати та висновки дослідження пройшли апробацію в процесі виступів і наукових дискусій на науково-методичних та науково-практичних заходах різних рівнів, а саме: *міжнародних наукових конференціях* – «Сходознавство. Актуальність та перспективи» (Харків, 6 травня 2022 р.), «Сходознавство. Актуальність та перспективи» (Харків, 29 квітня 2024 р.), Eastern European Science Forum Excellence in Science: Implementing Innovative Solutions into Practice (Харків, 2-4 вересня 2024 р.); *всеукраїнських конференціях* – «Актуальні проблеми літературознавства та мовознавства» (Київ, 4 листопада 2020 р.), «Актуальні

проблеми літературознавства і мовознавства» (Київ, 18 листопада 2021 р.); *всеукраїнських конференцій із міжнародною участю* – «Питання сходознавства в Україні» (26 березня 2020 р. м. Харків), «Питання сходознавства в Україні» (Харків, 15 квітня 2021 р.), «Літературний процес: межі толерантності» (Київ, 8 жовтня 2021 р.), «Питання сходознавства в Україні» (Харків, 25 травня 2022 р.), «Питання сходознавства в Україні» (Харків, 18 квітня 2024 р.), «Питання сходознавства в Україні» (Харків, 8 травня 2025 р.), «Літературний процес: фемінний і маскулінний дискурси» (Київ, 16 травня 2025 р.).

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Дисертація Ільницької М. Б. є самостійною завершеною науковою працею, що характеризується логічно вмотивованою структурою, зумовленою метою та дослідницькими завданнями роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів основної частини, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (276 позицій). У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження культурної ідентичності» – узагальнено основні наукові підходи до осмислення культурної ідентичності як багаторівневого та динамічного феномену. Дослідження ґрунтується на положеннях постколоніальної теорії, нового історизму, студій травми й пам'яті, що дало змогу виявити типологічні та індивідуально-авторські моделі репрезентації культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній прозі. Окреслено ключові складники культурної ідентичності та специфіку їх художнього втілення в контексті взаємодії культурної пам'яті, самоідентифікації й опозиції «свого» / «чужого». У другому розділі «Художня специфіка індивідуально-авторської типології культурної ідентичності» – проаналізовано особливості художньої репрезентації культурної ідентичності в українській і китайській прозі крізь призму авторських стратегій та світоглядних інтенцій. Досліджено мотиви кризи ідентичності в умовах тоталітаризму, гендерні аспекти самоідентифікації та вплив війни на трансформацію ціннісних і світоглядних орієнтирів персонажів у творах Олени Звичайної, Юн Чжан, Софії Яблонської-Уден, Чжан Айлін і Докії Гуменної. У третьому розділі «Концептуально-змістові особливості української і китайської прози: імагологічний дискурс» – досліджено репрезентацію культурної ідентичності в контексті образу «Іншого» та міжкультурної взаємодії. Проаналізовано імагологічні доміанти, функціонування міжкультурних топосів і етнічний складник мультикультурної

літератури у творчості Ольги Мак, Оксани Драгоманової, Софії Яблонської-Уден, Саньмао, Дженіс Кулик-Кіфер і Максін Гонг Кінгстон. Особливу увагу зосереджено на художньому осмисленні еміграції, асиміляції, культурної пам'яті та кореляції між категоріями власної та іншої культурної ідентичності.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз тексту дисертаційної праці Ільницької М. Б. засвідчує дотримання здобувачкою принципів академічної доброчесності в повному обсязі.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Основні дискусійні аспекти було висвітлено під час аналізу змісту розділів дисертації, тому в цьому контексті доцільно зосередитися лише на окремих узагальнювальних заувагах. Деякі положення дослідження є дискусійними та потребують додаткового уточнення:

Попри безперечну наукову цінність дисертаційного дослідження, окремі його положення мають дискусійний характер і можуть стати предметом подальшого наукового обговорення.

1. У дисертації культурна ідентичність визначається як поліструктурний і динамічний феномен, що включає національну, соціальну, субкультурну, расову та гендерну ідентичності. Водночас у роботі спостерігається певна термінологічна широта у використанні понять «культурна ідентичність», «національна ідентичність», «етнічна ідентичність», «мультикультуральна ідентичність», які подекуди функціонують як взаємозамінні. У зв'язку з цим доцільним було б чіткіше окреслити межі між зазначеними поняттями та конкретизувати, які саме критерії культурної ідентичності є визначальними для компаративного аналізу художніх текстів.

2. У дисертації неодноразово використовується поняття «типологічні сходження» української та китайської діаспорної прози, однак критерії самого типологічного зіставлення не завжди достатньо експліковані. У зв'язку з цим виникає питання щодо співвідношення тематичних збігів і власне типологічної спорідненості текстів. Наприклад, мотиви еміграції, втрати дому чи культурної маргінальності є характерними для значного масиву діаспорної літератури загалом, тому доцільно було б чіткіше окреслити, які саме наративні або світоглядні параметри дозволяють авторці говорити

саме про українсько-китайські типологічні сходження, а не про універсальні риси еміграційного письма..

3. У дисертації активно використовується поняття «імагологічні домінанти» та аналізується опозиція «свого» - «чужого» в художньому дискурсі. Проте в окремих фрагментах дослідження імагологічний аналіз подається переважно на рівні тематичного опису образів іншої культури, тоді як менше уваги приділено механізмам формування самого образу «Іншого» через мовні, наративні та символічні структури тексту. У цьому контексті доцільним було б ширше залучення інструментарію сучасної наратології та рецептивної естетики для поглиблення аналізу художньої репрезентації культурної відмінності. Висловлені зауваження та дискусійні положення не знижують загальної наукової цінності дисертаційної роботи, яка є самостійним, актуальним і завершеним дослідженням, а окреслюють перспективи подальшого розвитку порушеної проблематики.

Висловлені зауваження та коментарі не мають принципового характеру й не знижують загальної наукової цінності дослідження. Окреслені положення відображають авторську наукову позицію та можуть бути предметом подальшої аргументації під час захисту дисертації.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Здобувачка, Ільницька Марія Борисівна, демонструє високий рівень теоретичної підготовки, належне володіння практичними навичками та сформованість фахових компетентностей, що засвідчує її здатність до самостійного здійснення наукових досліджень і ведення наукової дискусії. Висловлені міркування не мають характеру принципових зауважень, а постають як окремі рефлексії щодо актуальної проблематики дисертаційного дослідження Ільницької М. Б.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дослідження Ільницької М. Б. на тему «Художні експлікації культурної ідентичності в українській і китайській діаспорній прозі другої половини ХХ ст.» відповідає вимогам п.6-9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування

рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023, а авторка роботи – Ільницька Марія Борисівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Рецензент:

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри китайської мови і літератури
факультету східних мов
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
Ірина КОСТАНДА

